

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ ДЕПОЗИТІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

©2021 ГЛАДКИХ Д. М.

УДК 336.717.32

JEL: G21

Гладких Д. М. Проблеми залучення довгострокових депозитів фізичних осіб в Україні та напрями їх вирішення

Визначено ключові проблеми, що стоять на перешкоді активізації залучення довгострокових депозитів населення в Україні: низький попит фізичних осіб на довгострокові депозитні вклади; комплекс чинників, що заважають активізації довгострокового кредитування та знижують попит банків на довгострокові вклади населення; недосконалість чинного механізму державного регулювання банківської діяльності. У межах вирішення цих проблем запропоновано низку рекомендацій, спрямованих на: зростання рівня фінансової інклюзії; відновлення можливості дострокового припинення дії договорів банківського строкового вкладу за ініціативою вкладника; скасування податку на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів для депозитів населення терміном понад 1 рік; поступове збільшення гарантованої суми відшкодування закладами фізичних осіб; підвищення рівня довіри населення до банківських установ і регулятора; стимулювання схильності населення до заощаджень шляхом зниження інфляції до цільового показника; скорочення частки проблемних кредитів у портфелі банків; поступове згортання практики надання банкам довгострокового рефінансування з метою переорієнтації останніх на залучення довгострокових вкладів фізичних осіб; зміну умов державної програми «Доступні кредити 5–7–9%»; підвищення доступності кредитів на купівлю житла в межах державної програми «Доступна іпотека 7%»; розробку додаткових програм кредитування іпотеки, орієнтованих на купівлю житла на первинному ринку; диференціацію норм обов'язкового резервування залучених коштів залежно від строковості; нормативне встановлення частки довгострокових депозитів фізичних осіб у загальній сумі банківських вкладів населення; нормативне встановлення частки активів банків, інвестованих в ОВДП.

Ключові слова: вклад, депозит, кредит, фізичні особи, банк, НБУ.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-202-207>

Бібл.: 14.

Гладких Дмитро Михайлович – доктор економічних наук, доцент, головний консультант відділу економічної стратегії, Національний інститут стратегічних досліджень (вул. Пирогова, 7а, Київ, 01030, Україна)

E-mail: dgladkikh@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5276-5521>

UDC 336.717.32

JEL: G21

Hladkykh D. M. Problems of Attracting Long-Term Deposits of Individuals in Ukraine and Directions for their Solution

The key problems that hinder the intensification of attracting long-term deposits of the population in Ukraine are identified: low demand of individuals for long-term deposits; a set of factors that prevent the intensification of long-term lending and reduce the demand of banks for long-term deposits of the population; imperfection of the current mechanism of the State-based regulation of banking activities. As part of the solution to these problems, a number of recommendations proposed were aimed at: increasing the level of financial inclusion; resumption of the possibility of early termination of bank term deposit agreements on the initiative of the depositor; abolition of personal income tax on income in the form of interest for deposits of the population for a period of more than 1 year; gradual increase in the guaranteed amount of reimbursement on deposits of individuals; increasing the level of public trust in banking institutions and the regulator; stimulating the population's tendency to save by means of reducing inflation to the target indicator; reduction of the share of non-performing loans in the bank's portfolio; gradual curtailment of the practice of providing banks with long-term refinancing in order to reorient the latter to attract long-term deposits of individuals; change of the conditions of the governmental program «Affordable loans 5–7–9%»; increasing the availability of loans for the purchase of housing within the framework of the governmental program «Affordable mortgage 7%»; development of additional mortgage crediting programs focused on the purchase of housing in the primary market; differentiation of obligatory reserve of attracted funds depending on the maturity; normative establishment of the share of long-term deposits of individuals in the total amount of bank deposits of the population; normative establishment of the share of assets of banks invested in government bonds (OVDPs).

Keywords: deposit, credit, individuals, bank, NBU.

Bibl.: 14.

Hladkykh Dmytro M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Chief Consultant of the Department of Economic Strategy, The National Institute for Strategic Studies (7a Pyrohova Str., Kyiv, 01030, Ukraine)

E-mail: dgladkikh@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5276-5521>

Тривала стагнація банківської системи України, ключовим проявом якої є скорочення корпоративного кредитного портфеля, актуалізує питання, пов'язані з необхідністю зростання ресурсної бази банків та оптимізації її структури шляхом збільшення частки довгострокових пасивів.

Проблеми забезпечення фінансової безпеки банківської системи України загалом та оптимізації пасивних операцій банків зокрема досліджуються у працях О. І. Барановського [1], О. С. Власюка [2], О. В. Дзюблюка [3], В. В. Коваленко та Н. В. Мацедонської [4], С. В. Міщенко та В. І. Міщенка [5], С. В. Нау-

менкової [6], Т. С. Смовженко та В. В. Огородник [7], Н. П. Шульги та В. Д. Балачука [8] та багатьох інших вітчизняних фахівців. Проте залишається дискусійною проблема вдосконалення механізму залучення довгострокових депозитів фізичних осіб, що мають бути ключовим джерелом ресурсів для надання довгострокових кредитів.

Метою статті є дослідження поточного стану та динаміки вкладів фізичних осіб в українських банках з точки зору їх строковості; визначення чинників, що обмежують залучення банками довгострокових депозитів фізичних осіб, та обґрунтування пропозицій щодо шляхів активізації залучення довгострокових вкладів населення.

Одним із ключових чинників економічного зростання є забезпечення економіки довгостроковими кредитними ресурсами. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року [9], зокрема, передбачає зростання частки довгострокових кредитів з 20% у 2019 р. до 60% у 2025 р. Натомість банківська система України демонструє стагнацію кредитування корпоративних клієнтів і повільне зростання кредитів фізичним особам, при цьому структура кредитного портфеля банків є незадовільною з точки зору строковості. Розподіл кредитів нефінансовим корпораціям за строками засвідчує скорочення частки «довгих» (понад 5 років) кредитів з 22,4% станом на 01.01.2018 р. до 14,9% на 01.07.2021 р. Аналогічна ситуація спостерігається у сфері кредитування населення: частка «довгих» кредитів скоротилася із 45,8% станом на 01.01.2018 р. до 22,2% на 01.07.2021 р.

Джерелом кредитних ресурсів для банків є залучені кошти, структура яких визначальною мірою впливає на структуру кредитного портфеля. Таким чином, активізація довгострокового кредитування має бути «підкріплена» формуванням відповідної за строками ресурсної бази. Інакше для банківської системи зростає ризик ліквідності, пов'язаний із неспроможністю банків своєчасно розрахуватися з клієнтами за своїми зобов'язаннями.

Структура депозитів резидентів у розрізі секторів економіки характеризується переважанням вкладів домашніх господарств, які перевищують половину обсягу коштів на банківських рахунках. Водночас структура депозитного портфеля домашніх господарств у розрізі строків погашення демонструє переважання вкладів на вимогу, частка яких станом на 01.07.2021 р. порівняно з 01.01.2018 р. зросла з 33,5 до 55,8%. Натомість частка вкладів терміном до 1 року знизилась з 36,6 до 29,4%, терміном від 1 до 2 років – з 28,7 до 13,5%, а частка вкладів понад 2 роки, що мають бути основним джерелом надання довгострокових кредитів, не перевищує 1,3%.

Основними проблемами, які перешкоджають активізації залучення банками довгострокових депозитів населення як джерела ресурсів для довгострокового кредитування, є такі.

Низький попит фізичних осіб на довгострокові депозитні вклади. Необхідною передумовою оформлення довгострокових депозитних угод є попереднє долучення фізичних осіб до банківського обслуговування, проте банківські рахунки мають лише 63% дорослих українців. При цьому, починаючи з травня 2015 р., вклади населення законодавчо поділяються на вклади на вимогу та строкові депозити. Достроково припинити дію останніх неможливо, якщо це не передбачено умовами договору. За цих обставин фізичні особи занепокоєні неможливістю дострокового зняття вкладів у разі несприятливих обставин (втрата роботи, хвороба тощо), що дестимулює населення укладати довгострокові угоди. Отже, заходи держави, спрямовані на активізацію залучення банками довгострокових вкладів фізичних осіб, мають, серед іншого, передбачати можливість дострокового їх повернення в окремих випадках.

Також більш активному укладанню фізичними особами довгострокових депозитних угод перешкоджає чинний механізм адміністрування податку на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів на рівні 18%, що виконує виключно фіскальну функцію та не стимулює зростання довгострокових вкладів. При цьому фактичні надходження цього податку за 2020 р. склали загалом 5416 млн грн, або лише 0,39% суми доходів Зведеного бюджету України [10].

Гарантована сума відшкодування за вкладами населення при визнанні банку неплатоспроможним на рівні 200 тис. грн покриває 98% кількості, проте лише 40% обсягу вкладів населення. Ця сума не змінювалася з 2012 р. і очевидно потребує збільшення вже в найближчій перспективі, що також має стати одним зі стимулів зростання обсягу довгострокових депозитів.

На перешкоді зростанню довгострокових вкладів населення також стоїть низький рівень довіри до банківської системи з боку фізичних осіб: 60,4% опитаних фізичних осіб зовсім або скоріше не довіряють НБУ, натомість повністю або скоріше довіряють лише 28,0% респондентів. Рівень довіри банкам ще нижчий: їм зовсім або скоріше не довіряють 70,3% опитаних, і лише 18,5% повністю або скоріше довіряють [11]. При цьому тенденція недовіри має позитивну динаміку, адже у листопаді 2020 р. рівень недовіри респондентів до НБУ становив 64,4%, до банків – 73,0%. Усвідомлюючи важливість даної проблеми, держава в особі регулятора планує підвищення рівня довіри фізичних осіб до НБУ та банків до 55%, що передбачено Стратегією Національного банку України до 2025 року.

Знижують зацікавленість фізичних осіб укладати довгострокові депозитні угоди також високі темпи інфляції, що загалом обмежують схильність

населення до заощаджень. Станом на 06.09.2021 р. максимальна ставка за дворічними банківськими депозитами в національній валюті в державних банках складала 8,5% річних, середня – 7,3% [12]. Водночас, у серпні 2021 р. споживча інфляція в річному вимірі прискорилася до 10,2% (з 9,5% у червні), у т. ч. адміністративно регульовані ціни зросли на 17,5% р/р, а ціни на паливо – на 32,5% р/р. При цьому, за оцінкою регулятора, оприлюдненою в «Інфляційному звіті» за липень 2021 р., інфляція має повернутися до цільового показника $5\% \pm 1$ в. п. лише у II півріччі 2022 р.

Комплекс чинників, що стоять на перешкоді активізації довгострокового кредитування та знижують попит банків на довгострокові вклади населення. Зниження зацікавленості банків у «довгому» кредитуванні пояснюється, зокрема, високою часткою проблемної кредитної заборгованості у структурі вже сформованого кредитного портфеля. Частка непрацюючих кредитів загалом по банківській системі станом на 01.07.2021 р. скоротилася порівняно з початком року із 41,0 до 37,2%, проте залишається надмірно високою, особливо в частині корпоративних кредитів (43,7%) і державних банків (54,6%).

У межах заходів, спрямованих на подолання наслідків пандемії COVID-19, у березні 2020 р. НБУ запровадив механізм довгострокового рефінансування банків на строк до 5 років, що мало стимулювати збільшення обсягів довгострокового кредитування, проте фактичне зростання рефінансування з 48,1 млрд грн станом на 01.03.2020 р. до 123,6 млрд грн на 01.07.2021 р. супроводжувалося подальшим скороченням частки довгострокових кредитів, наданих як нефінансовим корпораціям, так і домогосподарствам. Натомість наявність «довгих» і відносно дешевих кредитів від НБУ знизило зацікавленість банків залучати довгострокові депозити населення в цей період, що відобразилося на їх динаміці.

Урядом запроваджено спеціалізовані програми, спрямовані на активізацію довгострокового кредитування, зокрема «Доступні кредити 5–7–9%» і «Доступна іпотека 7%», які також мали активізувати попит банків на довгострокові вклади населення як джерело для надання «довгих» кредитів, адже держава в межах дії цих програм лише компенсує позичальникам частину витрат на сплату відсотків по кредитах, проте ресурси для надання кредитів банки залучають самостійно. Водночас практична реалізація даних програм супроводжується низкою труднощів.

Державна програма «Доступні кредити 5–7–9%», впроваджена в лютому 2020 р., має на меті надання дешевих, переважно інвестиційних, позик. Проте станом на 06.09.2021 р. [13] із 60,4 млрд грн наданих кредитів лише 7,3 млрд грн (12%) є інвестиційними, тобто довгостроковими. При цьому 45% кредитних ресурсів отримали аграрії, 25% – підприємства торгівлі, 7% – сфера послуг. Натомість частка кредитів,

наданих промисловості (18%) та будівництву (3%) очевидно є недостатньою, що входить у протиріччя з оголошеною метою програми.

Державна програма «Доступна іпотека 7%», впроваджена у березні 2021 р., спрямована на здешевлення вартості іпотечних кредитів, поживалення іпотечного ринку та стимулювання будівництва. Предмет іпотеки – квартири та індивідуальні житлові будинки на первинному та вторинному ринках, введені в експлуатацію з 2018 р., площею 50 м² для одного громадянина чи сім'ю з двох осіб і додаткові 20 м² на кожного наступного члена родини. Максимальна сума іпотеки – 2 млн грн, предмета іпотеки – 2,5 млн грн. Станом на 06.09.2021 р. [14] загалом було укладено 785 угод на суму 667 млн грн. При цьому 77% договорів передбачають кредитування купівлі житла на вторинному ринку. Таким чином, проголошені обсяги програми (5 млрд грн до кінця 2021 р. і 20 млрд грн у перспективі) мають значні ризики щодо реалізації.

Отже, одночасно співіснують дві негативні тенденції: консервація низького попиту населення на довгострокові депозити та низька мотивація банків надавати довгострокові кредити, джерелом яких мають служитимуть «довгі» вклади.

Недосконалість чинного механізму державного регулювання банківської діяльності, що не повною мірою враховує потреби української економіки в довгострокових кредитах і депозитах. Зокрема, чинні норми обов'язкового резервування залучених коштів з 13.03.2020 р. передбачають резервування на рівні 0% по всіх гривневих коштах клієнтів банків та 10% по всіх валютних рахунках, незалежно від строковості. Ці норми потребують вдосконалення з метою стимулювання банків залучати «довгі» ресурси населення.

Нормативно-правова база з регулювання банківської діяльності також не враховує пропорції розподілу вкладів населення з точки зору їх строковості, що є чинником домінування в структурі пасивів короткострокових депозитів.

Суттєво обмежує мотивацію банків надавати довгострокові кредити наявність інших інструментів низькоризикового розміщення кредитних ресурсів. Останніми роками банки скорочували частку ресурсів, спрямованих на корпоративне кредитування, на тлі зростання частки інвестицій у державні цінні папери з урахуванням зіставних ставок по кредитах та ОВДП. Зокрема, обсяг кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, станом на 01.07.2021 р. порівняно з 01.01.2018 р. скоротився з 830 до 732 млрд грн, або на 12%, водночас сума інвестицій банків в ОВДП зростала з 352 до 568 млрд грн, або на 61%. Загалом частка ОВДП у кредитно-інвестиційному портфелі банків (усі надані кредити та державні цінні папери) в цей період збільшилася з 24,7 до 33,7%. Отже, існує необхідність врегулювання пропорцій розподілу банківських активів з метою обмеження їх надмірного зростання.

середження на фінансуванні бюджетного дефіциту на користь активізації довгострокового кредитування.

ВИСНОВКИ

Для забезпечення економіки України довгостроковими кредитами банки мають акумулювати відповідні обсяги довгострокових пасивів. Для активізації залучення довгострокових вкладів населення в Україні доцільно рекомендувати:

у межах стимулювання попиту населення на довгострокові банківські вклади:

- ✦ забезпечити зростання рівня фінансової інклюзії як необхідної передумови подальшого оформлення депозитних угод за рахунок:
 - зміни фінансової культури фізичних осіб шляхом формування її осередків у школі, громаді, родині, у тому числі за допомогою лідерів суспільної думки;
 - фокусування заходів щодо підвищення фінансової грамотності на молоді (віком від 10 до 24 років) як цільовій аудиторії, передусім шляхом викладання у школі курсу з фінансової грамотності як обов'язкового;
 - зниження попиту на готівку через поширення безготівкових форм отримання доходів та підвищення вартості отримання готівки;
- ✦ передбачити можливість дострокового припинення дії договорів банківського строкового вкладу за ініціативою вкладника у випадку документально підтвердженої втрати основного місця роботи або тяжкої хвороби вкладника чи іншого члена подружжя шляхом внесення відповідних змін до частини 3 ст. 1060 Цивільного Кодексу України;
- ✦ розглянути можливість скасування податку на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів (18 %) для депозитів населення терміном понад 1 рік;
- ✦ поступово збільшити гарантовану суму відшкодування за вкладами фізичних осіб: у короткостроковій перспективі – до 600 тис. грн, у довгостроковій – до європейського рівня 100 тис. євро;
- ✦ забезпечити підвищення рівня довіри населення до банківських установ та регулятора, що має стати наслідком:
 - реалізації комплексу заходів з підтримки стабільності фінансової системи;
 - поширення прозорості та доступної інформації; роз'яснення причин змін економічних показників і прогнозів від експертів регулятора;
 - якісного нагляду за учасниками фінансового сектора;
 - розвитку доступної платіжної інфраструктури;
 - забезпечення безпеки транзакцій і персональних даних;
 - зростання рівня захисту споживачів від шахрайства;

– посилення захисту прав споживачів; спрощення комунікацій з населенням;

- ✦ стимулювати схильність населення до заощаджень шляхом зниження інфляції до цільового показника $5\% \pm 1$ в. п., у тому числі через обмеження негативного впливу монопольної поведінки учасників ринку (передусім – природних монополій) на зростання цін у частинах найбільш чутливих для населення компонентів інфляції: житлово-комунальних послуг, лікарських засобів, продуктів харчування, паливно-мастильних матеріалів, транспортних тарифів;

у межах підвищення попиту банків на довгострокові депозити населення як джерела ресурсів для довгострокового кредитування:

- ✦ забезпечити скорочення частки проблемних кредитів у портфелі банків, зокрема шляхом їх реструктуризації (подовження строків, зміни процентної ставки, конвертації валютних кредитів у гривню); списання за рахунок страхових резервів, а також створення спеціалізованої державної установи з управління проблемними позиками, що має «розвантажити» банки від претензійної роботи, колекторських функцій і продажу заставного майна. «Розчищення» балансів банків від проблемної кредитної заборгованості сприятиме активізації їх кредитної діяльності, що вимагатиме «підкріплення» відповідною за строками ресурсною базою. Отже, сукупна дія цих заходів має підвищити попит банків на вклади населення, зокрема довгострокові;
- ✦ здійснити поступове згортання практики надання банкам довгострокового рефінансування з метою переорієнтації останніх на залучення довгострокових вкладів фізичних осіб як джерела ресурсів для довгострокового кредитування;
- ✦ розробити та імплементувати зміни до умов державної програми «Доступні кредити 5–7–9%», спрямовані на збільшення частки довгострокових інвестиційних кредитів, наданих підприємствам реального сектора економіки, збільшення максимального терміну кредитування з 5 до 10 років, розширення можливості використовувати як забезпечення позик гарантій і поручительств третіх осіб;
- ✦ підвищити доступність кредитування фізичних осіб на купівлю житла в межах державної програми «Доступна іпотека 7%» шляхом пом'якшення поточних вимог щодо новизни житла, збільшення максимальної площі предмета іпотеки до більш прийнятних для позичальників параметрів, максимальних сум іпотеки (до 3 млн грн) і вартості предмета іпотеки (до 3,5 млн грн);

- ✦ розробити додаткові програми кредитування іпотеки, орієнтовані на купівлю житла на первинному ринку;
у межах удосконалення механізму державного регулювання банківської діяльності;
- ✦ запровадити диференціацію норм обов'язкового резервування залучених коштів залежно від строковості: нульова або мінімальна ставка має застосовуватися лише для довгострокових вкладів фізичних осіб;
- ✦ розглянути доцільність введення нового економічного нормативу, що встановлюватиме частку довгострокових депозитів фізичних осіб у загальній сумі банківських вкладів населення на рівні не нижче 20%, що має стимулювати зростання їх частки з поточного рівня близько 1,3% та забезпечити банки додатковими ресурсами для надання довгострокових кредитів;
- ✦ розглянути доцільність введення нового економічного нормативу, що регулюватиме частку активів банків, інвестованих в ОВДП, на рівні не більше 10–15% загальних активів, що має стимулювати банки долучатися до державних програм довгострокового кредитування, джерелом ресурсів для яких, зокрема, є довгострокові вклади населення. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський О. І. Майнова безпека громадян: сутність та проблеми забезпечення. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. № 1. С. 158–183. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i20.73195>
2. Власюк О. С. Банківська криза в Україні: втрати, помилки та пріоритети посткризового відновлення. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 2. С. 45–60.
3. Дзюблюк О. В. Соціально-економічні засади суспільної довіри до банківського сектору. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2016. № 2. С. 54–69. URL: <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/688/701>
4. Коваленко В. В., Мацедонська Н. В. Сутність фінансової безпеки домогосподарств та напрями її забезпечення. *Економічний простір*. 2021. Вип. 167. С. 111–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/167-20>
5. Міщенко С. В., Міщенко В. І. Роль кредитного каналу в механізмі монетарної трансмісії в Україні. *Економічний простір*. 2021. Вип. 171. С. 80–86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/171-14>
6. Науменкова С. В., Міщенко В. І. Цифрова фінансова інклюзія: можливості та обмеження для України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. Вип. № 1–2. С. 133–149. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2020-1-2-274-275-133-149>
7. Смовженко Т. С., Огородник В. В. Соціальна відповідальність банків з державною участю в Україні.

- Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2018. Т. 1. № 15. С. 199–208. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2707-8701-2018-15/57-24>
8. Шульга Н. П., Баланчук Д. В. Феномен ризику репутації банку. *Економіка та держава*. 2019. № 6. С. 21–26. DOI: [10.32702/2306-6806.2019.6.21](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.6.21)
 9. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» від 11.08.2021 р. № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
 10. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2020 рік. Розділ I «Доходи». URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2020-rik>
 11. Оцінка ситуації в країні, довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян (березень 2021 р.) / Разумков-центр. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-institutiv-suspilstva-ta-politikiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-berezen-2021r>
 12. Депозиты и вклады в банках Украины на 2 года 200000 грн. Государственные банки (на 06.09.2021). URL: <https://www.prostobank.ua/depozity/any/980/730/any/any/any/8/any/0/200000>
 13. Щотижнева інформація про результати Державної програми Доступні кредити 5–7–9% станом на 06.09.2021. URL: <https://bdf.gov.ua/5-7-9-06-09-2021.pdf>
 14. Щотижнева інформації про результати Державної програми Доступна іпотека 7% в розрізі заявок та кредитних договорів станом на 06.09.2021. URL: https://bdf.gov.ua/ipoteka-7_06-09-2021.pdf

REFERENCES

- Baranovskyi, O. I. "Mainova bezpeka hromadian: sutnist ta problemy zabezpechennia" [Property Security of Citizens: Substance and Problems]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 1 (2016): 158–183. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i20.73195>
- "Depozity i vklady v bankakh Ukrainy na 2 goda 200000 grn. Gosudarstvennyye banki (na 06.09.2021)" [Deposits and Deposits in Banks of Ukraine for 2 Years UAH 200,000. State Banks (as of September 06, 2021)]. <https://www.prostobank.ua/depozity/any/980/730/any/any/any/8/any/0/200000>
- Dziubliuk, O. V. "Sotsialno-ekonomichni zasady suspilnoi doviry do bankivskoho sektoru" [Socio-economic Principles of Public Confidence in the Banking Sector]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 2 (2016): 54–69. <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/688/701>
- Kovalenko, V. V., and Matsedonska, N. V. "Sutnist finansovoi bezpeky domohospodarstv ta napriamy yii zabezpechennia" [The Essence of Financial Security of Households and Directions of Its Provision]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 167 (2021): 111–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/167-20>

[Legal Act of Ukraine] (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>

Mishchenko, S. V., and Mishchenko, V. I. "Rol kredytnoho kanalu v mekhanizmi monetarnoi transmisii v Ukraini" [The Role of the Credit Channel in the Mechanism of Monetary Transmission in Ukraine]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 171 (2021): 80-86.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/171-14>

Naumenkova, S. V., and Mishchenko, V. I. "Tsyfrova finansova inkluziia: mozhlyvosti ta obmezhenia dlia Ukrainy" [Digital Financial Inclusion: Opportunities and Limitations for Ukraine]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 1-2 (2020): 133-149.

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2020-1-2-274-275-133-149>

"Otsinka situatsii v kraini, dovira do instytutiv suspilstva ta politykiv, elektoralni oriientsatsii hromadian (berezen 2021 r.)" [Assessment of the Situation in the Country, Trust in the Institutions of Society and Politicians, Electoral Orientations of Citizens (March 2021)]. *Razumkov-tsentr*. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-oriientsatsii-gromadian-berezen-2021r>

"Richnyi zvit pro vykonannia Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2020 rik. Rozdil I «Dokhody»" [Annual Report on the Implementation of the State Budget of Ukraine for 2020. Section I "Income"]. [https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-](https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2020-rik)

[vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2020-rik](https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2020-rik)

"Shchotyzhneva informatsii pro rezultaty Derzhavnoi prohramy Dostupna ipoteka 7% v rozrizi zaiavok ta kredytnykh dohovoriv stanom na 06.09.2021" [Weekly Information on the Results of the State Program Affordable Mortgage 7% in Terms of Applications and Loan Agreements as of September 06, 2021]. https://bdf.gov.ua/ipoteka-7_06-09-2021.pdf

"Shchotyzhneva informatsiia pro rezultaty Derzhavnoi prohramy Dostupni kredyty 5-7-9% stanom na 06.09.2021" [Weekly Information on the Results of the State Program Available Loans 5-7-9% as of September 06, 2021]. <https://bdf.gov.ua/5-7-9-06-09-2021.pdf>

Shulha, N. P., and Balanchuk, D. V. "Fenomen ryzyku reputatsii banku" [Phenomenon of the Bank's Reputational Risk]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 6 (2019): 21-26.

DOI: [10.32702/2306-6806.2019.6.21](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.6.21)

Smovzhenko, T. S., and Ohorodnyk, V. V. "Sotsialna vidpovidalnist bankiv z derzhavnoiu uchastiu v Ukraini" [Social Responsibility in the Ukrainian State-Owned Banks]. *Ekonomichni nauky. Seriiia «Oblik i finansy»*, vol. 1, no. 15 (2018): 199-208.

DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2707-8701-2018-15/57-24>

Vlasiuk, O. S. "Bankivska kryza v Ukraini: vtraty, pomylky ta priorityety postkryzovoho vidnovlennia" [Banking Crisis in Ukraine: Losses, Errors and Priorities of a Post-Crisis Recovery]. *Stratehichni priorityety*, no. 2 (2017): 45-60.

УДК 336.144: 334.02

JEL: D81; G30; O21

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

©2021 ДЕМА Д. І., СУС Л. В., СУС Ю. Ю.

УДК 336.144: 334.02

JEL: D81; G30; O21

Дема Д. І., Сус Л. В., Сус Ю. Ю. Формування механізму фінансового планування на підприємстві в умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища

Дослідження спрямовано на теоретичні та практичні аспекти фінансового планування підприємств в умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища. На основі узагальнення підходів до сутності та значення фінансового планування визначено його смислові ознаки з точки зору методології в широкому та вузькому контекстах. Розглянуто процес еволюції фінансового планування з позиції формування систем управління фінансово господарською діяльністю підприємств і виокремлено три стадії його генезису з конкретизацією переваг і недоліків. Систематизовано принципи, види та методи планування. Виокремлено етапи фінансового планування підприємств і визначено їх роль у збалансуванні фінансової стабільності в процесі формування, акумулювання, розподілу та використання фінансових ресурсів. Базуючись на етапах фінансового планування, охарактеризовано три основні підсистеми планування діяльності (стратегічне прогнозування, поточне фінансове планування й оперативне планування фінансової діяльності). На основі аналізу існуючих проблем в управлінні фінансами за умов нестабільності та повторюваності кризових явищ запропоновано механізм організації фінансового планування на підприємствах. Виокремлено необхідність удосконалення ефективного генерування грошових потоків у довгостроковій перспективі з урахуванням стратегічних і довгострокових фінансових планів на основі методу сценарного фінансового планування.

Ключові слова: фінансове планування, оперативне планування, стратегічне планування, поточне планування, фінансова стратегія, фінансовий план, невизначеність, нестабільність зовнішнього середовища.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-207-215>

Рис.: 2. Бібл.: 18.

Дема Дмитро Іванович – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту, Поліський національний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: dmitrodema@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1162-4970>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2008368/dmytro-dema/>

Scopus Author ID: 57210145707